

EU-sanktioner, mänsklig värdighet och fallet Hüseyin Doğru: En juridisk analys (utökad)

I den samtida Europeiska unionen har riktade sanktioner blivit ett alltmer centralt instrument för preventiv styrning. Dessa åtgärder är utformade för att motverka terrorism, spridning av massförstörelsevapen, cyberoperationer och hybridhot. Formellt sett är de administrativa och förebyggande snarare än straffrättsliga. I praktiken kan dock deras effekter närma sig – och ibland överstiga – dem av kriminella påföljder.

Fallet med Hüseyin Doğru, en tysk journalist som enligt rapporter under längre perioder inte kunnat få tillgång till tillräckliga medel för att säkra mat och grundläggande nödvändigheter åt sin familj efter att han blivit upptagen på en EU-sanktionslista, illustrerar en djup spänning inom den europeiska rättsordningen. Unionens konstitutionella åtagande till **mänsklig värdighet, proportionalitet och ett effektivt rättsskydd** samexisterar med regelverk som kan orsaka allvarlig socioekonomisk isolering.

II. Fallhistorik och regelverkskontext

Hüseyin Doğru, en Berlin-baserad journalist av turkisk-kurdiskt ursprung, grundade den engelskspråkiga plattformen *red.media*, kopplad till AFA Medya. Mediet fokuserade enligt uppgift på antikoloniala och vänsterorienterade perspektiv och gav omfattande bevakning av propalestinska demonstrationer och Gaza-konflikten, ofta med kritik mot tysk och EU-politik.

Den 20 maj 2025 upptog Europeiska unionens råd Doğru och hans medieplattform på en sanktionslista inom ramen för ett regelverk som rör hybridhot och destabilisering. Listningen motiverades med påstådd inblandning i informationsmanipulationsaktiviteter kopplade till ryska strategiska intressen.

Det väsentliga var:

- att listningen var **administrativ snarare än straffrättslig**;
- att ingen åtal, fällande dom eller motpartsförhör föregick de restriktiva åtgärderna.

Konsekvenserna inkluderade:

- fullständig frysning av tillgångar;
- resebegränsningar och överlämnande av identitetshandlingar;
- förbud mot tillhandahållande av ekonomiska resurser;
- indirekta effekter på familjemedlemmars ekonomiska tillgång.

Begäran om omprövning avslogs i september 2025. Ogiltigförklaringsförfarande pågår fortfarande vid Europeiska unionens domstol. Inhemsk rättstvist intensifierades efter att banker vägrade frigöra medel som godkänts för existensminimum, vilket kulminerade i att Frankfurt tingsrätt avslag på begäran om akut bistånd i mars 2026.

III. Den rättsliga karaktären hos EU:s riktade sanktioner: Preventiva åtgärder med kvasistraffrättsliga effekter

EU:s riktade sanktioner intar en tvetydig doktrinär position.

Formellt sett är de:

- **preventiva administrativa åtgärder**
- avsedda att störa nätverk och påverkningsoperationer
- motiverade av unionens kompetens inom externpolitik och säkerhet.

I sak kan de dock generera:

- långsiktig finansiell uteslutning;
- ryktesskada;
- begränsningar av rörlighet och yrkesverksamhet;
- beroende av administrativt godtycke för överlevnadsresurser.

Denna dubbla natur har erkänts i Europeiska unionens domstols banbrytande rättspraxis, särskilt i *Kadi mot rådet*, där det fastslogs att **även säkerhetsmotiverade sanktioner är föremål för fullständig prövning av proportionalitet och efterlevnad av grundläggande rättigheter**.

Den preventiva karaktären hos sanktioner eliminerar inte deras förmåga att djupt ingripa i:

- äganderätt,
- privatliv och familjeliv,
- yttrandefrihet,
- garantier för existensminimum.

Den doktrinära utmaningen ligger därför i att säkerställa att **preventiv logik inte över-skuggar konstitutionellt ansvar**.

IV. EU-rättens företräde och nationella domstolars roll

Frankfurt-domstolens resonemang tycks återspegla en restriktiv tolkning av EU-rättens företräde, härledd från fall som *Costa mot ENEL* och *Simmenthal*. Dessa avgöranden fastställer visserligen att nationell rätt måste vika för direkt tillämpliga unionsåtgärder.

Företrädet verkar dock **inom ett konstitutionellt ekosystem som inkluderar grundläggande rättigheter inbäddade i EU-rätten själv**.

Nationella domstolar har därför flera skyldigheter:

1. Rättighetsanpassad tolkning

De måste tolka sanktionsförfordningar – inklusive humanitära undantag – i ljuset av EU-stadgan.

2. Proportionalitetsprövning av genomförandeåtgärder

Bankpraxis och administrativa verkställighetsbeslut förblir granskbara.

3. Preliminärt förfarande

När tolkning eller giltighet är osäker måste domstolarna involvera Europeiska unionens domstol snarare än att behandla sanktioner som normativt absoluta.

Den centrala frågan är därför inte en binär konflikt mellan företräde och värdighet, utan **omfattningen av tolkningsutrymmet inom EU-rätten själv.**

V. Humanitära undantag och proportionalitetstestet

EU:s sanktionsregimer innehåller vanligtvis undantag som tillåter tillgång till medel som är nödvändiga för:

- mat,
- hyra,
- medicinsk behandling,
- juridiska kostnader.

Effektiviteten hos dessa skyddsåtgärder måste bedömas med hjälp av det klassiska EU-proportionalitetsramverket.

1. Legitimt syfte

Att motverka hybridhot och informationsmanipulation utgör ett erkänt mål för EU:s externpolitik.

2. Ändamålsenlighet

Finansiella begränsningar kan plausibelt minska kapaciteten att finansiera destabiliserande verksamhet.

3. Nödvändighet

En kritisk fråga uppstår:

Är en fullständig bankuteslutning nödvändig när myndigheterna har godkänt medel för existensminimum?

Om mindre ingripande alternativ finns – såsom övervakade konton eller kontrollerad utbetalning – kan nödvändigheten inte anses vara uppfylld.

4. Proportionalitet i strikt mening

När verkställigheten riskerar att försätta en individ och beroende barn i fattigdom blir balansen mellan säkerhetsmål och mänsklig värdighet konstitutionellt akut.

Misslyckande att operationalisera humanitära undantag kan därför förvandla formellt riktade sanktioner till **de facto-instrument för socioekonomisk uteslutning**.

VI. Tyska konstitutionella garantier och rättspraxis om existensminimum

Den tyska grundlagen (Grundgesetz) stadfäster:

- okränkbarheten av mänsklig värdighet (Art. 1 GG),
- allmän frihet (Art. 2 GG),
- ägandeskydd (Art. 14 GG),
- socialstatsprincipen (Art. 20 GG).

Tysk konstitutionell rättspraxis erkänner en **statlig skyldighet att säkerställa villkor för en värdig minimiexistens**.

Även om sanktionerna härstammar från EU-rätt måste deras genomförande av nationella myndigheter och finansinstitut förbli förenligt med dessa konstitutionella standarder. När verkställighetspraxis riskerar långvarig brist på nödvändiga varor kan frågor om **konstitutionell proportionalitet och indirekt statligt ansvar** uppstå.

VII. EU-stadgan och konventionsåtaganden

EU-stadgan garanterar:

- värdighet,
- familjeliv,
- yttrandefrihet,
- egendom,
- effektivt rättsmedel.

Parallella skydd finns enligt Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, tolkad av Europadomstolen.

Konventionens rättspraxis har alltmer erkänt **positiva skyldigheter** som kräver att stater förhindrar tillstånd av allvarlig materiell brist när sådana förhållanden kan hänföras till statlig handling eller regelverk.

Frågan handlar därför inte enbart om huruvida sanktioner är lagliga i princip, utan om **deras praktiska verkställighet respekterar humanitära minimigränser**.

VIII. Kollaterala effekter och nedkylning av civil solidaritet

En av de mest framträdande aspekterna av fallet Doğru rör den rättsliga risk som tredje part utsätts för när de ger humanitärt bistånd.

Enligt tysk sanktionsgenomförandelag kan tillhandahållande av materiellt stöd till listade personer utgöra ett brott. Denna risk kan potentiellt omfatta:

- livsmedelsinköp,
- babyartiklar,
- bostadsstöd.

Även i avsaknad av aktiva åtal kan regelverket skapa en **nedkylande effekt** på informella solidaritetsnätverk.

Ur ett mänskliga-rättigheter-perspektiv kan sanktioner därmed omstrukturera **det rättsliga risklandskapet för civilsamhället** och utvidga avskräckningen bortom den listade individen.

Detta fenomen kan konceptualiseras som:

kollateral påverkan på grundläggande rättigheter – där preventiva åtgärder indirekt begränsar utövandet av solidaritet, föreningsfrihet och humanitärt handlande.

Sådana effekter väcker komplexa frågor om proportionalitet och demokratisk legitimitet.

IX. Interimsskydd och möjligheten till Rule 39-åtgärder

Rule 39 i Europadomstolens regler tillåter domstolen att indikera interimistiska åtgärder när det föreligger en omedelbar risk för irreparabel skada.

Även om detta traditionellt tillämpas vid utvisning eller akuta medicinska fall tyder utvecklande rättspraxis på att **allvarlig humanitär brist kopplad till statlig handling** också kan nå den nödvändiga tröskeln.

Framgångsrika ansökningar kräver dock en hög grad av brådska och bevisning. Det skulle sannolikt krävas:

- detaljerad dokumentation av bristen,
- bevis för att inhemska rättsmedel är ineffektiva,
- demonstration av risk för beroende barn.

Interimistiskt bistånd skulle potentiellt kunna kräva att nationella myndigheter **säkerställer effektiv tillgång till godkända existensmedel** i väntan på slutlig prövning.

X. Humanitär externalism och EU:s normativa makt – intern trovärdighet

Europeiska unionen positionerar sig globalt som en ledande humanitär aktör som finansierar insatser mot hungersnöd, fördrivning och väpnad konflikt. Detta externa humanitära engagemang utgör en del av unionens identitet som normativ makt.

Ändå kan fall där sanktionerade personer och deras familjer drabbas av långvarig finansiell brist inom EU:s territorium skapa en bild av inkonsekvens.

Artikel 7 FEUF kräver sammanhang mellan unionens politik. Om humanitära skyddsåtgärder finns i sanktionslagstiftningen men misslyckas i praktiken uppstår frågor om:

- berättigade förväntningar,
- proportionalitet,
- systemisk trovärdighet för grundrättighetsåtaganden.

Paradoxen är inte enbart retorisk. Den rör **den interna hållbarheten hos EU:s legitimitet**.

En rättsordning som betonar värdighet externt måste visa operativ förmåga att förhindra humanitära kriser inom sitt eget jurisdiktionsområde.

XI. Bankefterlevnad, öververkställighet och potentiellt ansvar

Finansiella institutioner verkar under starka incitament att undvika sanktionsbrott, vilket kan medföra allvarliga regulatoriska påföljder. Denna miljö uppmuntrar **överefterlevnad**, inklusive blanka vägran att behandla godkända transaktioner.

Huruvida ansvar kan uppstå beror på:

- tydlighet i administrativt godkännande,
- oaktsamhetsstandarder enligt nationell civilrätt,
- kausalitet mellan vägran och påvisbar skada.

Även om bankernas rättsliga ansvarsskyldighet är komplex kan domstolar i allt högre grad granska huruvida **riskundvikande praxis undergräver effektiviteten hos humanitära undantag**.

XII. Utsikter för rättslig korrigering

Flera vägar till rättslig prövning återstår:

- överklagande inom tyska domstolar;
- konstitutionellt klagomål till Förbunds författningsdomstolen;
- ogiltigförklaringsförfarande vid Europeiska unionens domstol;

- eventuell ansökan till Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna.

Om överträdelser fastställs kan åtgärder inkludera:

- ersättning enligt statsansvarsläran,
- ogiltigförklaring av listningen,
- interimistiska humanitära garantier,
- skadestånd enligt artikel 41 EKMR.

Rättslig klargörande kan även forma framtida sanktionsutformning genom att definiera **minimistandard för operationalisering av humanitära skyddsåtgärder**.

XIII. Slutsats: Säkerhetsstyrning och mänsklig värdighets företräde

Fallet Doğru belyser en strukturell spänning inom modern europeisk styrning. Preventiva sanktionsregimer syftar till att skydda demokratiska system från dold destabilisering. När de genomförs rigitt eller utan effektiva humanitära mildringar kan de dock skapa förhållanden som närmar sig livshotande brist.

Utmaningen för europeiska domstolar är därför inte att avveckla sanktionspolitiken, utan att **artikulera principbaserade gränser som säkerställer att preventiva säkerhetsåtgärder förblir förankrade i konstitutionell humanism**.

I slutändan beror trovärdigheten hos den europeiska rättsordningen på dess förmåga att förena strategisk motståndskraft med det grundläggande löftet att **mänsklig värdighet inte är villkorad – inte ens i tider av geopolitisk konfrontation**